YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

11 päivänä heinäkuuta 2008 *

Asiassa C-195/08 PPU,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Liettua) on esittänyt 30.4.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.5.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, jonka on pannut vireille

Inga Rinau,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari), J. Klučka, P. Lindh ja A. Arabadjiev,

julkisasiamies: E. Sharpston,
kirjaajat: hallintovirkamies C. Strömholm ja yksikönpäällikkö M. A. Gaudissart,

ottaen huomioon ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen 21.5.2008 päivätyn pyynnön, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 22.5.2008 ja jossa

* Oikeudenkäyntikieli: liettua.

pyydetään ennakkoratkaisupyynnön käsittelemistä kiireellisessä menettelyssä työjärjestyksen 104 b artiklan mukaisesti,

ottaen huomioon kolmannen jaoston 23.5.2008 tekemän päätöksen pyynnön hyväksymisestä,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä sekä 26. ja 27.6.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Inga Rinau, edustajinaan advokatas G. Balčiūnas ja advokatas G. Kaminskas,

– Michael Rinau, edustajanaan advokatė D. Foigt,

– Liettuan hallitus, asiamiehinään D. Kriaučiūnas ja R. Mackevičienė,

– Saksan hallitus, asiamiehenään J. Kemper,

– Ranskan hallitus, asiamiehenään A.-L. During,

– Latvian hallitus, asiamiehinään E. Balode-Buraka ja E. Eihmane,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehenään C. ten Dam,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään E. Jenkinson, avustajanaan C. Howard, QC,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja A. Steiblytė,

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1; jäljempänä asetus) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Inga Rinau ja Michael Rinau ja joka koskee heidän tyttärensä Luisan, jonka Inga Rinau on jättänyt palauttamatta Liettuasta, palauttamista Saksaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Vuoden 1980 Haagin yleissopimus

3 Kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn, yksityisoikeuden alaa koskevan 25.10.1980 tehdyn Haagin yleissopimuksen (jäljempänä vuoden 1980 Haagin yleissopimus) 3 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Lapsen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä on pidettävä luvattomana, jos:

a) se loukkaa huoltoon liittyviä oikeuksia, jotka kuuluvat henkilölle, laitokselle tai muulle elimelle, joko yhdessä tai yksin, sen valtion oikeusjärjestyksen mukaisesti, missä lapsella oli asuinpaikka välittömästi ennen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä; ja

b) näitä oikeuksia oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei poisviemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut.

Edellä kohdassa a) tarkoitetut huoltoa koskevat oikeudet saattavat perustua etenkin välittömästi lakiin tai oikeus- tai hallintoviranomaisen päätökseen taikka sopimukseen, jolla kyseessä olevassa valtiossa on oikeudellisia vaikutuksia.”

4 Vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 12 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Jos lapsi on 3 artiklassa tarkoitetulla tavalla luvattomasti viety pois tai jätetty palauttamatta ja lapsen palauttamista koskeva menettely on pantu vireille sen sopimusvaltion oikeus- tai hallintoviranomaisessa, missä lapsi on, vuoden kuluessa luvattomasta poisviemisestä tai palauttamatta jättämisestä lukien, asianomaisen viranomaisen on määrättävä lapsi välittömästi palautettavaksi.

Oikeus- tai hallintoviranomaisen on määrättävä lapsi palautettavaksi, vaikkakin menettely on pantu vireille vasta sen jälkeen, kun ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettu vuoden määräaika on kulunut umpeen, jollei näytetä, että lapsi on sopeutunut uuteen ympäristöönsä.

Jos pyynnön vastaanottaneen valtion oikeus- tai hallintoviranomaisella on aihetta olettaa, että lapsi on viety toiseen valtioon, se voi lykätä asian käsittelyn toistaiseksi tai jättää hakemuksen tutkimatta.”

5 Vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Edellä olevan artiklan määräysten estämättä pyynnön vastaanottaneen valtion oikeus- tai hallintoviranomainen ei ole velvollinen määräämään lasta palautettavaksi, jos henkilö, laitos tai muu elin, joka vastustaa palauttamista, näyttää toteen, että:

a) henkilö, laitos tai muu elin, jolle lapsen henkilöstä huolehtiminen kuului, ei ollut tosiasiallisesti käyttänyt huoltoa koskevia oikeuksia lapsen poisviemisen tai palauttamatta jättämisen ajankohtana taikka oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen joko sen tapahtuessa tai jälkikäteen hyväksynyt; tai

b) on olemassa vakava vaara, että palauttaminen saattaisi lapsen ruumiillisille tai henkisille vaurioille alttiiksi taikka että lapsi muutoin joutuisi kestämättömään tilanteeseen.

Oikeus- tai hallintoviranomainen voi lisäksi kieltäytyä määräämästä lasta palautettavaksi, jos lapsi vastustaa palauttamista ja jos viranomainen katsoo, että lapsi on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyyden, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota.

Tässä artiklassa tarkoitettuja olosuhteita harkitessaan oikeus- ja hallintoviranomaisten on otettava huomioon ne lapsen sosiaalista taustaa koskevat tiedot, jotka on toimittanut sen valtion keskusviranomainen tai muu toimivaltainen viranomainen, jossa lapsella on asuinpaikka."

6 Vuoden 1980 Haagin yleissopimus tuli voimaan 1.12.1983. Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat sen sopimuspuolina.

Yhteisön säännöstö

7 Asetuksen johdanto-osan 17 perustelukappaleessa täsmennetään seuraavaa:

"Lapsen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä koskevissa tapauksissa lapsi olisi palautettava viipymättä, ja tähän tarkoitukseen olisi edelleen sovellettava [vuoden 1980] Haagin yleissopimusta, sellaisena kuin sitä täydentävät tämän asetuksen ja erityisesti 11 artiklan säännökset. Sen jäsenvaltion tuomioistuinten, johon lapsi on luvattomasti viety tai josta hänet on luvattomasti jätetty palauttamatta, olisi tietyissä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa voitava vastustaa hänen palauttamistaan. Tällainen tuomio olisi kuitenkin voitava korvata myöhemmin sen jäsenvaltion tuomioistuimen tuomiolla, jossa lapsen asuinpaikka oli ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä. Jos kyseisessä tuomiossa edellytetään

lapsen palauttamista, lapsi olisi palautettava vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista tuomion tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi jäsenvaltiossa, jossa lapsi on.”

8 Asetuksen johdanto-osan 21 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”Jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamien tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon olisi perustuttava keskinäisen luottamuksen periaatteeseen, ja tunnustamatta jättämisen perusteet olisi rajoitettava ainoastaan välttämättömimpiin.”

9 Asetuksen 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

4) ’tuomiolla’ jäsenvaltion tuomioistuimen julistamaa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista ja vanhempainvastuuta koskevaa ratkaisua, riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi;

5) ’tuomion antaneella jäsenvaltiolla’ jäsenvaltiota, jossa täytäntöön pantava tuomio on annettu;

6) ’täytäntöön panevalla jäsenvaltiolla’ jäsenvaltiota, jossa tuomion täytäntöönpanoa haetaan;

7) ’vanhempainvastuulla’ oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella. Ilmaisu käsittää erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden;

8) ’vanhempainvastuunkantajalla’ ketä tahansa henkilöä, jolla on vanhempainvastuu lapseen nähden;

– –

11) ’lapsen luvattomalla poisviemisellä tai palauttamatta jättämisellä’ lapsen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, jos

a) se loukkaa oikeutta lapsen huoltoon, joka perustuu tuomioistuimen päätökseen tai lakiin taikka sen valtion oikeusjärjestyksen mukaan voimassa olevaan sopimukseen, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen pois viemistä tai palauttamatta jättämistä;

ja

b) oikeutta lapsen huoltoon oli pois viemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei pois viemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut. Oikeutta huoltoon katsotaan käytettävän yhdessä, kun toinen vanhempainvastuunkantajista ei voi tuomion tai lain mukaan päättää lapsen asuinpaikasta ilman toisen vanhempainvastuunkantajan suostumusta.”

10 Asetuksen 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan, jollei 9, 10 ja 12 artiklassa toisin säädetä.”

11 Asetuksen 10 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos lapsi on luvatta viety pois tai jätetty palauttamatta, toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, siihen saakka, kun lapsi on saanut asuinpaikan toisesta jäsenvaltiosta – –”

12 Asetuksen 11 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Jos henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, hakee jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta [vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen] nojalla tuomiota saadakseen palautetuksi lapsen, joka on luvattomasti viety muuhun jäsenvaltioon – tai jätetty palauttamatta muusta jäsenvaltiosta – kuin jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, sovelletaan 2–8 kohtaa.

2. Sovellettaessa vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 12 ja 13 artiklaa on varmistettava, että lapselle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi oikeuskäsittelyn aikana, ellei sitä pidetä perusteettomana lapsen iän tai kehitystason huomioon ottaen.

3. Tuomioistuimen, jolle lapsen palauttamispyyntö tehdään 1 kohdan mukaisesti, on toimittava pyynnön käsittelyssä pikaisesti, noudattaen nopeimpia käytettävissä olevia kansallisen lainsäädännön menettelyjä.

Tuomioistuimen on, paitsi jos se on poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi mahdotonta, annettava tuomionsa viimeistään kuuden viikon kuluttua siitä, kun pyyntö on toimitettu sille, sanotun kuitenkaan rajoittamatta ensimmäisen alakohdan soveltamista.

4. Tuomioistuin ei voi kieltäytyä lapsen palauttamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan b kohdan perusteella, jos on todettu, että on toteutettu riittävät järjestelyt lapsen suojelemiseksi hänen palauttamisensa jälkeen.

5. Tuomioistuin ei voi kieltäytyä lapsen palauttamisesta, ellei lapsen palauttamista pyytäneelle henkilölle ole annettu tilaisuutta tulla kuulluksi.

6. Jos tuomioistuin on antanut tuomion palauttamatta jättämisestä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tuomioistuimen on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti joko suoraan tai keskusviranomaisensa kautta toimitettava sen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle tai keskusviranomaiselle, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, jäljennös palauttamatta jättämistä koskevasta tuomiosta ja asiaankuuluvista asiakirjoista, erityisesti oikeudessa kuulemista koskevasta pöytäkirjasta. Tuomioistuimen on saatava mainitut asiakirjat yhden kuukauden kuluessa palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamispäivästä.

7. Jos jokin osapuoli ei ole jo saattanut asiaa oikeuden käsiteltäväksi siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä

tai palauttamatta jättämistä, sen tuomioistuimen tai keskusviranomaisen, joka saa 6 kohdassa tarkoitetun tiedon, on ilmoitettava siitä osapuolille ja pyydettävä heitä esittämään huomautuksia tuomioistuimelle kansallisen lainsäädännön mukaisesti kolmen kuukauden kuluessa ilmoituspäivästä, jotta tuomioistuin voi käsitellä lapsen huoltajuuskysymystä.

Jos tuomioistuin ei saa huomautuksia määräajassa, se päättää asian käsittelyn, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tässä asetuksessa olevia toimivaltasääntöjä.

8. Huolimatta lapsen palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tämän asetuksen nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen myöhemmin antama lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen III luvun 4 jakson mukaisesti lapsen palauttamisen turvaamiseksi.”

13 Asetuksen III luku, jonka otsikkona on ”Tunnustaminen ja täytäntöönpano”, sisältää asetuksen 21–52 artiklan. Tämän III luvun 4 jakso, jonka otsikkona on ”Lapsen tapaamisoikeutta koskevien tiettyjen tuomioiden ja lapsen palauttamista edellyttävien tiettyjen tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuus”, sisältää 40–45 artiklan.

14 Asetuksen 21 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiossa annettu tuomio on tunnustettava muissa jäsenvaltioissa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista.

– –

3. Jokainen, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, voi pyytää tämän luvun 2 jaksossa tarkoitetussa menettelyssä vahvistettavaksi, että tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän luvun 4 jakson soveltamista.”

15 Asetuksen 23 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Vanhempainvastuuta koskevaa tuomiota ei tunnusteta:

a) jos tunnustaminen on selvästi, ottaen huomioon lapsen etu, vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään;

– –”

16 Asetuksen 24 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei saa tutkia. Edellä 3–14 artiklassa tarkoitettuihin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin ei voida soveltaa 22 artiklan a alakohdassa ja 23 artiklan a alakohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa kieltäytymisperustetta.”

17 Asetuksen 28 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Vanhempainvastuusta jäsenvaltiossa annettu tuomio, joka on siinä jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoinen ja on annettu tiedoksi, pannaan täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa, kun se asiaan osallisen hakemuksesta on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.”

18 Asetuksen 31 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tuomioistuimen, jolle [täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva] hakemus on osoitettu, on annettava päätöksensä viipymättä, eikä henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, eikä lapsi voi menettelyn tässä vaiheessa esittää huomautuksia hakemuksen johdosta.

2. Hakemus voidaan hylätä ainoastaan jollakin 22, 23 ja 24 artiklassa mainituista perusteista.

3. Tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.”

19 Asetuksen 40 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä jaksoa sovelletaan:

– –

b) lapsen palauttamiseen, jota 11 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu tuomio edellyttää.

2. Tämän jakson määräykset eivät estä sitä, jolla on vanhempainvastuu, hakemasta tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa tämän luvun 1 ja 2 jakson mukaisesti.”

20 Asetuksen 42 artiklassa, jonka otsikkona on ”Lapsen palauttaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 40 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu lapsen palauttaminen, jota jäsenvaltiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen tuomio edellyttää, on tunnustettava ja on pantavissa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa ilman, että on tarpeen julistaa se täytäntöönpanokelpoiseksi, ja ilman, että on mahdollista kiistää sen tunnustamista, jos tuomiosta on annettu todistus tuomion antaneessa jäsenvaltiossa 2 kohdan mukaisesti.

Vaikka kansallinen lainsäädäntö ei edellyttäisikään, että 11 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen mahdollisesta muutoksenhausta riippumatta, tuomion antanut tuomioistuin voi julistaa kyseisen tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi.

2. Edellä 40 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun tuomion antaneen tuomarin on annettava 1 kohdassa tarkoitettu todistus ainoastaan, jos:

a) lapsella oli tilaisuus tulla kuulluksi, paitsi jos sitä pidettiin aiheettomana lapsen iän ja kehitystason huomioon ottaen;

b) osapuolilla oli tilaisuus tulla kuulluiksi; ja

c) tuomioistuin on tuomion antaessaan ottanut huomioon vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan mukaisesti annetun päätöksen taustalla olevat perustelut ja todisteet.

Jos tuomioistuin tai muu viranomainen toteuttaa toimenpiteitä lapsen suojelemiseksi asuinpaikkajäsenvaltioon palauttamisen jälkeen, todistuksen on sisällettävä yksityiskohtaiset tiedot kyseisistä toimenpiteistä.

Tuomion antaneen tuomarin on annettava todistus omasta aloitteestaan liitteessä IV (lapsen palauttamista koskeva todistus) esitettyä vakiolomaketta käyttäen.

Todistus on täytettävä tuomion kielellä."

21 Asetuksen 43 artiklan sanamuoto on seuraava:

"1. Todistuksen oikaisemiseen sovelletaan tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

2. Edellä olevan 41 artiklan 1 kohdan tai 42 artiklan 1 kohdan mukaiseen todistuksen antamiseen ei saa hakea muutosta."

22 Asetuksen 44 artiklan mukaan "todistuksella on oikeusvaikutuksia vain siltä osin kuin tuomio on täytäntöönpanokelpoinen".

23 Asetuksen 60 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden välisissä suhteissa tällä asetuksella on etusija suhteessa seuraaviin yleissopimuksiin nähden siltä osin kuin ne koskevat tämän asetuksen piiriin kuuluvia asioita:

– –

e) [vuoden 1980 Haagin yleissopimus].”

24 Asetuksen 68 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle 21, 29, 33 ja 34 artiklassa tarkoitetut tuomioistuinten ja muutoksenhakumenettelyjen luettelot sekä niihin tehdyt muutokset.

Komissio päivittää kyseiset tiedot ja saattaa ne julkisesti saataville julkaisemalla ne Euroopan unionin virallisessa lehdessä ja muilla asianmukaisilla tavoilla.”

25 Asetuksen N:o 2201/2003 68 artiklan mukaisesti toimitetuista tuomioistuimia ja muutoksenhakumenettelyjä koskevista tiedoista (EUVL 2005, C 40, s. 2) ilmenee, että Liettuan tasavalta on ilmoittanut komissiolle asetuksen 68 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla, että tämän asetuksen 21 ja 29 artiklassa tarkoitetut hakemukset ja sen 33 artiklassa tarkoitettu muutoksenhaku on toimitettava Lietuvos apeliacinis teismasiin (muutoksenhakutuomioistuin) ja että saman asetuksen 34 artiklassa tarkoitetusta muutoksenhakuun annettavasta päätöksestä voidaan tehdä vain kassaatiovalitus Lietuvos Aukščiausiasis Teismasiin (ylin tuomioistuin).

26 Näistä tiedoista ilmenee, että toisen jäsenvaltion kuin Liettuan tasavallan tuomioistuimen antaman tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista asetuksen 28 artiklan 1 kohdan nojalla koskeva hakemus on toimitettava Lietuvos apeliacinis teismasiin.

27 Asetusta sovelletaan sen 72 artiklan nojalla pääasiallisesti 1.3.2005 lähtien. Asetusta ei sovelleta Tanskan kuningaskuntaan.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

28 Liettuan kansalainen Inga Rinau ja Saksan kansalainen Michael Rinau avioituivat 27.7.2003 ja asuivat Bergfeldessä (Saksa). Heidän tyttärensä Luisa syntyi 11.1.2005. Rinaut muuttivat asumaan erilleen maaliskuussa 2005, ja Luisa jäi äidilleen. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan avioeromenettely pantiin tuolloin vireille Amtsgericht Oranienburgissa (Saksa).

29 Sen jälkeen kun Inga Rinau oli saanut Michael Rinaulta suostumuksen siihen, että hän lähtisi Saksasta kahden viikon lomalle heidän tyttärensä kanssa, hän saapui 21.7.2006 tyttärensä ja ensimmäisessä avioliitossaan saamansa pojan kanssa Liettuaan, jossa hän on asunut tähän saakka.

30 Amtsgericht Oranienburg antoi 14.8.2006 väliaikaisesti oikeuden Luisan huoltoon tämän isälle. Brandenburgisches Oberlandesgericht (Saksa) hylkäsi Inga Rinaun valituksen 11.10.2006 ja pysytti Amtsgericht Oranienburgin tuomion.

31 Michael Rinau kääntyi 30.10.2006 Klaipėdos apygardos teismasin (Klaipedan alueellinen tuomioistuin) (Liettua) puoleen saadakseen vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen ja asetuksen nojalla tyttärensä palautetuksi Saksaan. Kyseinen tuomioistuin hylkäsi hakemuksen 22.12.2006 antamallaan tuomiolla.

32 Yhteisöjen tuomioistuimelle istunnossa annettujen tietojen mukaan kyseisen 22.12.2006 annetun tuomion toimitti Saksan keskusviranomaiselle Michael Rinaun asianajaja, ja tämä viranomainen välitti itse sen Amtsgericht Oranienburgille. Liettuan keskusviranomainen lähetti tämän jälkeen kyseisestä tuomiosta saksankielisen käännöksen.

33 Lietuvos apeliacinis teismas muutti Klaipėdos apygardos teismasin tuomiota 15.3.2007 antamallaan tuomiolla ja määräsi lapsen palautettavaksi Saksaan.

34 Klaipėdos apygardos teismas antoi huhtikuussa 2007 määräyksen Lietuvos apeliacinis teismasin 15.3.2007 antaman tuomion täytäntöönpanon lykkäämisestä. Viimeksi mainittu tuomioistuin kumosi kyseisen määräyksen 4.6.2007 antamallaan tuomiolla. Sen mukaan kuin istunnossa on täsmennetty, 15.3.2007 annetun tuomion täytäntöönpanoa on lykätty useaan kertaan.

35 Inga Rinau vaati 4.6.2007 ja Liettuan tasavallan yleinen syyttäjä vaati 13.6.2007 Klaipėdos apygardos teismasia aloittamaan asian käsittelyn uudelleen vetoamalla uusiin seikkoihin ja vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettuun lapsen etuun. Kyseinen tuomioistuin hylkäsi nämä vaatimukset 19.6.2007 sillä perusteella, että toimivalta antaa ratkaisu niistä ei kuulunut sille vaan Saksan tuomioistuimille. Sen jälkeen kun Inga Rinau oli valittanut tästä hylkäävästä päätöksestä, Lietuvos apeliacinis teismas pysytti sen 27.8.2007 antamallaan tuomiolla. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kumosi nämä kaksi viimeksi mainittua tuomiota kassaatiovalituksesta 7.1.2008 antamallaan tuomiolla ja palautti vaatimukset Klaipėdos apygardos teismasin käsiteltäviksi.

36 Klaipėdos apygardos teismas hylkäsi nämä vaatimukset uudelleen 21.3.2008 antamallaan tuomiolla. Lietuvos apeliacinis teismas pysytti tämän tuomion 30.4.2008 antamallaan tuomiolla. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas päätti Inga Rinaun vaatimuksesta 26.5.2008 antaa kassaatioratkaisun näistä tuomioista ja lykkäsi Luisan palauttamisesta Saksaan 15.3.2007 annetun tuomion täytäntöönpanoa siihen saakka, kunnes se antaisi ratkaisunsa pääasiasta.

37 Amtsgericht Oranienburg määräsi tällä välin 20.6.2007 antamallaan tuomiolla Rinaut avioeroon. Se antoi lopullisesti Luisan huoltajuuden Michael Rinaulle. Amtsgericht otti huomioon muun muassa Klaipėdos apygardos teismasin 22.12.2006 antaman tuomion, jolla lapsen palauttaminen oli evätty, ja edellytti tämän tuomion sisällön ja esitettyjen perustelujen perusteella, että Inga Rinau palauttaa lapsen Saksaan ja antaa huoltajuuden Michael Rinaulle. Inga Rinau ei ollut läsnä kyseisen tuomioistuimen istunnossa, mutta oli siellä edustettuna ja esitti huomautuksia. Amtsgericht Oranienburg liitti tuomioonsa samana päivänä asetuksen 42 artiklassa tarkoitetun todistuksen.

38 Brandenburgisches Oberlandesgericht hylkäsi 20.2.2008 valituksen, jonka Inga Rinau oli tehnyt kyseisestä tuomiosta, ja pysytti sen Luisan huoltajuuden osalta sekä totesi, että Inga Rinau oli jo velvollinen tuomaan lapsen Saksaan. Inga Rinau oli läsnä istunnossa ja esitti huomautuksia.

39 Inga Rinau esitti Lietuvos apeliacinis teismasissa hakemuksen Amtsgericht Oranienburgin 20.6.2007 antaman tuomion tunnustamatta jättämisestä siltä osin kuin siinä oli annettu Luisan huoltajuus Michael Rinaulle ja velvoitettu Luisan äiti palauttamaan lapsi isälleen ja antamaan tälle huoltajuus.

40 Lietuvos apeliacinis teismas antoi 14.9.2007 määräyksen, jolla se jätti tutkimatta Inga Rinaun tämän hakemuksen. Tämän tuomioistuimen mukaan Amtsgericht Oranienburgin asetuksen 42 artiklan nojalla antamasta todistuksesta ilmeni, että kaikki kyseisen artiklan 2 kohdassa luetellut tämän todistuksen antamisen välttämättömät edellytykset täyttyivät. Koska Lietuvos apeliacinis teismas katsoi, että kyseinen tuomio olisi pitänyt panna välittömästi täytäntöön kyseisen asetuksen III luvun 4 jakson säännösten perusteella siltä osin kuin siinä edellytettiin lapsen palauttamista Saksaan, ilman erityistä täytäntöönpanomenettelyä tuomioiden tunnustamiseksi ja täytäntöön panemiseksi, se totesi, että oli jätettävä tutkimatta Inga Rinaun hakemus, joka koski kyseisen tuomion sen osan tunnustamatta jättämistä, jossa hänet velvoitettiin palauttamaan Luisa isälleen ja antamaan tälle huoltajuus.

41 Inga Rinau teki tällöin Lietuvos Aukščiausiasis Teismasiin kassaatiovalituksen, jossa hän vaati kyseisen määräyksen kumoamista ja sellaisen uuden tuomion antamista, jolla hyväksyttäisiin hänen hakemuksensa Amtsgericht Oranienburgin 20.6.2007 antaman tuomion tunnustamatta jättämisestä siltä osin kuin siinä annettiin Luisan huoltajuus Michael Rinaulle ja velvoitettiin Inga Rinau palauttamaan lapsi isälleen ja antamaan tälle huoltajuus.

42 Tässä tilanteessa Lietuvos Aukščiausiasis Teismas on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voiko –– asetuksen –– 21 artiklassa tarkoitettu osapuoli, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, hakea tuomion tunnustamatta jättämistä, jos tuomion tunnustamista koskevaa hakemusta ei ole esitetty?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, miten kansallisen tuomioistuimen, kun se tutkii sellaisen henkilön, jonka osalta tuomio on täytäntöönpanokelpoinen, esittämän tuomion tunnustamatta jättämistä koskevan hakemuksen, on tuolloin sovellettava –– asetuksen –– 31 artiklan 1 kohtaa, jossa säädetään, että ’–– eikä henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, eikä lapsi voi menettelyn tässä vaiheessa esittää huomautuksia hakemuksen johdosta’?

3) Onko kansallisen tuomioistuimen, jossa vanhempainvastuunkantaja on hakenut tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen sellaisen tuomion tunnustamatta jättämistä, jossa edellytetään hänen luonaan asuvan lapsen palauttamista tuomion antaneeseen valtioon ja josta on annettu –– asetuksen –– 42 artiklassa tarkoitettu todistus, tutkittava kyseinen hakemus –– asetuksen –– III luvun 1 ja 2 jakson säännösten nojalla, kuten kyseisen asetuksen 40 artiklan 2 kohdassa säädetään?

4) Mitä tarkoittaa –– asetuksen –– 21 artiklan 3 kohdassa määritelty edellytys ’sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän luvun 4 jakson soveltamista’?

5) Onko se, että tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin antaa lapsen palauttamista edellyttävän tuomion ja – – asetuksen – – 42 artiklassa tarkoitetun todistuksen sen jälkeen, kun sen jäsenvaltion tuomioistuin, josta lapsi on luvattomasti jätetty palauttamatta, on määrännyt lapsen palauttamisesta tuomion antaneeseen valtioon, – – asetuksen – – tavoitteiden ja menettelyjen mukaista?

6) Merkitseekö – – asetuksen – – 24 artiklassa säädetty tuomion antaneen tuomioistuimen toimivallan tutkimista koskeva kielto sitä, että kansallisen tuomioistuimen, jossa on esitetty ulkomaisen tuomioistuimen antaman tuomion tunnustamista koskeva hakemus tai tunnustamatta jättämistä koskeva hakemus ja joka ei voi tutkia tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa eikä ole todennut muita – – asetuksen – – 23 artiklassa määriteltyjä tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteita, on tunnustettava tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen tuomio, jossa edellytetään lapsen palauttamista, vaikka tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin ei ole noudattanut asetuksessa lapsen palauttamista koskevan kysymyksen ratkaisemiseksi määriteltyä menettelyä?”

Kiireellinen menettely

43 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas on pyytänyt 21.5.2008 antamallaan määräyksellä, joka on toimitettu yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 22.5.2008, ennakkoratkaisupyynnön käsittelemistä työjärjestyksen 104 b artiklan mukaisessa kiireellisessä menettelyssä.

44 Kansallinen tuomioistuin on perustellut pyyntöään viittaamalla asetuksen johdantoosan 17 perustelukappaleeseen, joka koskee poisviedyn lapsen palauttamista viipymättä, ja saman asetuksen 11 artiklan 3 kohtaan, jossa vahvistetaan palauttamispyyntöä käsittelevälle tuomioistuimelle kuuden viikon määräaika ratkaisun antamista varten. Kansallinen tuomioistuin toteaa, että asiassa on toimittava kiireellisesti, koska viipeet olisivat erittäin haitallisia lapsen ja sen vanhemman välisille suhteille, jonka luona hän ei asu. Näiden suhteiden heikentyminen ei ehkä olisi korjattavissa.

45 Kansallinen tuomioistuin nojautuu myös siihen, että lasta on suojattava mahdolliselta vahingolta ja että on välttämätöntä saavuttaa oikea tasapaino lapsen edun ja hänen vanhempiensa edun välillä, mikä niin ikään edellyttää kiireellisen menettelyn käyttämistä.

46 Yhteisöjen tuomioistuimen kolmas jaosto on esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan päättänyt hyväksyä kansallisen tuomioistuimen pyynnön ennakkoratkaisupyynnön käsittelemisestä kiireellisessä menettelyssä.

Ennakkoratkaisukysymykset

Alustavia huomautuksia

47 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1972, L 299, s. 32), jota on muutettu myöhemmin useaan kertaan, pyrittiin helpottamaan sopimusvaltioiden välillä yksityisoikeuden alaan kuuluvien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Tätä tarkoitusta varten siinä otettiin käyttöön toimivaltasääntöjä sekä tätä alaa koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia menettelyjä. Nämä säännöt perustuivat periaatteeseen, jonka mukaan sopimusvaltion tuomioistuimet luottavat vastavuoroisesti toisen sopimusvaltion tuomioistuinten antamiin tuomioihin. Tätä yleissopimusta ei sen 1 artiklan mukaan sovelleta luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä aviovarallisuussuhteisiin.

48 Vuoden 1980 Haagin yleissopimus tehtiin, koska katsottiin, että lapsen etu on ensisijaisen tärkeä kaikissa lapsen huoltajuutta koskevissa kysymyksissä ja että lasta on suojattava kansainvälisellä tasolla kaikilta lapsen luvattomasta poisviennistä tai palauttamatta jättämisestä aiheutuvilta vahingollisilta vaikutuksilta ja on otettava

käyttöön menettelyt sen takaamiseksi, että lapsi palautetaan välittömästi asuinpaikkansa valtioon, sekä varmistettava tapaamisoikeuden suoja.

49 Asetukseen otettiin edellisissä kahdessa kohdassa mainittujen yleissopimusten näkemykset avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevien asioiden osalta. Asetusta sovelletaan siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät yhtäältä avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen ja toisaalta vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.

50 Asetus perustuu sen johdanto-osan 21 perustelukappaleen mukaan näkemykseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamien tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon olisi perustuttava keskinäisen luottamuksen periaatteeseen, ja tunnustamatta jättämisen perusteet olisi rajoitettava ainoastaan välttämättömimpiin.

51 Asetuksen taustalla on sen johdanto-osan 12 ja 13 perustelukappaleen mukaan näkemys, jonka mukaan lapsen etu on ensisijainen, ja sen 33 perustelukappaleen mukaan asetuksessa pyritään varmistamaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklassa tunnustettujen lapsen perusoikeuksien kunnioittaminen.

52 Asetuksella pyritään erityisesti estämään lasten poisviemisiä jäsenvaltioiden välillä ja varmistamaan poisviemisten yhteydessä lapsen palauttaminen viipymättä.

53 Asetuksen johdanto-osan 17 perustelukappaleen mukaisesti asetus täydentää vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen määräyksiä, mutta yleissopimusta sovelletaan edelleen.

54 Asetusta sovelletaan sen 60 artiklan mukaan ensisijaisesti vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen nähden.

55 Ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava tämän tuomion 47–54 kohdassa esitettyjen huomautusten ja periaatteiden perusteella.

Neljäs, viides ja kuudes kysymys

56 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee neljännessä, viidennessä ja kuudennessa kysymyksessään, jotka on käsiteltävä yhdessä ja ensin, lähinnä sitä, vastaako se, että tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin antaa lapsen palauttamista edellyttävän tuomion ja asetuksen 42 artiklassa tarkoitetun todistuksen, asetuksen tavoitteita ja menettelyjä siinä tapauksessa, että sen jäsenvaltion tuomioistuin, josta lapsi on luvattomasti jätetty palauttamatta, on määrännyt lapsen palauttamisesta tuomion antaneeseen jäsenvaltioon. Kansallinen tuomioistuin haluaa lisäksi tietää, onko kyseisen asetuksen 24 artiklaa tulkittava siten, että sen jäsenvaltion tuomioistuimen, josta lapsi on luvattomasti jätetty palauttamatta, on tunnustettava tuomio, jossa edellytetään lapsen palauttamista ja jonka on antanut tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin, vaikka tämä ei ole noudattanut kyseisessä asetuksessa määriteltyä menettelyä.

57 Asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa säädetään, että ”huolimatta lapsen palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tämän asetuksen nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen myöhemmin antama lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen III luvun 4 jakson mukaisesti lapsen palauttamisen turvaamiseksi”.

58 Tiettyjen yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen huomautusten mukaan tämä säännös vaikuttaa siten, että asetuksen 42 artiklassa tarkoitettu todistus voidaan antaa vain siinä tapauksessa, että ensin on annettu tuomio palauttamatta jättämisestä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan mukaisesti. Kyseisten huomautusten mukaan tästä seuraa pääasian kannalta, että se, että Lietuvos apeliacinis teismas on määrännyt lapsen palauttamisesta 15.3.2007 antamallaan tuomiolla, on estänyt tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimia antamasta kyseisessä 42 artiklassa tarkoitettua todistusta, jollaisen Amtsgericht Oranienburg on antanut 20.6.2007 antamastaan tuomiosta, jonka Brandenburgisches Oberlandesgericht pysytti 20.2.2008 antamallaan tuomiolla.

59 Tulkinta, jonka mukaan asetuksen 42 artiklassa tarkoitettua todistusta ei voida antaa, ellei ensin ole annettu tuomiota palauttamatta jättämisestä, on hyväksyttävä.

60 Tämä on näet tulkinta, joka perustuu asetuksen kokonaisuuteen ja erityisesti sen 11 artiklan 8 kohtaan.

61 Sen jälkeen kun asetuksessa säädetään, että jäsenvaltiossa annettu tuomio on tunnustettava muissa jäsenvaltioissa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista, siinä järjestetään tuomioiden tunnustaminen ja niiden täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen kahdella tasolla (21 artiklan 1 ja 3 kohta, 11 artiklan 8 kohta, 40 artiklan 1 kohta ja 42 artiklan 1 kohta). Ensimmäisellä tasolla tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuuden julistamista koskevan päätöksen tekemistä voidaan hakea tämän asetuksen III luvun 2 jaksossa säädettyjen menettelyjen mukaisesti. Jälkimmäisellä tasolla tiettyjen tapaamisoikeutta koskevien tai lapsen palauttamista edellyttävien tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuuteen sovelletaan saman luvun 4 jakson säännöksiä.

62 Jälkimmäinen taso perustuu täysin vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen määräyksiin, ja se koskee tiettyjen edellytysten täyttyessä lapsen välitöntä palauttamista.

63 Vaikka lapsen palauttamista edellyttävän tuomion, joka on annettu palauttamatta jättämistä koskevan tuomion jälkeen, täytäntöönpanokelpoisuus liittyy läheisesti muihin asetuksessa säänneltyihin asioihin, erityisesti lapsen huoltoa koskevaan oikeuteen, sitä koskee prosessiautonomia, jotta ei viivytettäisi sellaisen lapsen palauttamista, joka on luvattomasti viety muuhun jäsenvaltioon tai jätetty palauttamatta muusta jäsenvaltiosta kuin jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä.

64 Asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa sekä 40 ja 42 artiklassa olevien säännösten prosessiautonomia ja asetuksen III luvun 4 jaksossa tuomion antaneen tuomioistuimen toimivallalle annettu ensisijaisuus ilmenevät asetuksen 43 ja 44 artiklasta, joissa

säädetään, että todistuksen oikaisemiseen sovelletaan tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä, että todistuksen antamiseen ei saa hakea muutosta ja että todistuksella on oikeusvaikutuksia vain siltä osin kuin tuomio on täytäntöönpanokelpoinen.

65 Asetuksen 21 artiklan 3 kohdassa tehdyllä varauksella, jossa on käytetty ilmaisua ”sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän luvun 4 jakson soveltamista” ja joka on kansallisen tuomioistuimen esittämän neljännen kysymyksen kohteena, pyritään täsmentämään, että tässä säännöksessä jokaiselle, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, annettu mahdollisuus pyytää vahvistettavaksi, että jäsenvaltiossa annettu tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, ei sulje pois edellytysten täyttyessä sitä mahdollisuutta, että turvaudutaan asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa sekä 40 ja 42 artiklassa säädettyyn järjestelyyn, mikäli lapsen palauttamista edellytetään palauttamatta jättämisestä annetun tuomion jälkeen, koska tämä järjestely on ensisijainen III luvun 1 ja 2 jakson järjestelyihin nähden.

66 Korostettakoon, että menettelyssä, josta säädetään niiden tapausten varalta, joissa lapsen palauttamista edellytetään palauttamatta jättämisestä annetun tuomion jälkeen, toistetaan ja vahvistetaan vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 12 ja 13 artiklan määräyksiä. Etenkin palauttamatta jättämistä koskevan vaatimuksen ratkaisemiselle asetettu määräaika on hyvin lyhyt. Lisäksi palauttamista edellyttävän lopullisen tuomion voi tehdä asetuksen nojalla toimivaltainen tuomioistuin. Lopulta menettely kulminoituu tuomiota koskevaan todistukseen, joka antaa tuomiolle erityisen täytäntöönpanokelpoisuuden, koska todistuksen myöntämisedellytykset ja vaikutukset on määritelty nimenomaisesti asetuksessa.

67 Asetuksen 42 artiklan 2 kohdasta ilmenee myöntämisedellytysten osalta, että asetuksen 40 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun tuomion antaneen tuomarin on annettava todistus ainoastaan, jos

”a) lapsella oli tilaisuus tulla kuulluksi, paitsi jos sitä pidettiin aiheettomana lapsen iän ja kehitystason huomioon ottaen;

b) osapuolilla oli tilaisuus tulla kuulluiksi; ja

c) tuomioistuin on tuomion antaessaan ottanut huomioon vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan mukaisesti annetun päätöksen taustalla olevat perustelut ja todisteet”.

68 Todistuksen antamisen vaikutuksista voidaan todeta, että kun todistus on annettu, 40 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on tunnustettava ja on pantavissa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa ilman, että on tarpeen julistaa se täytäntöönpanokelpoiseksi, ja ilman, että on mahdollista kiistää sen tunnustamista.

69 On muistettava, että tätä järjestelyä sovelletaan vain siinä tapauksessa, että lapsen palauttamista edellytetään asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa tarkoitetun sellaisen tuomion jälkeen, joka koskee palauttamatta jättämistä.

70 Asetuksen 11 artiklan 8 kohta puoltaa tätä, sillä kyseisen säännöksen mukaan ”huolimatta lapsen palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tämän asetuksen nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen myöhemmin antama lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen III luvun 4 jakson mukaisesti lapsen palauttamisen turvaamiseksi”.

71 Vaikka ilmaisu ”huolimatta lapsen palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamisesta” on hieman moniselitteinen, se osoittaa yhdessä ilmaisun ”myöhemmin antama –– tuomio” kanssa kronologisen yhteyden tuomion eli lapsen palauttamatta jättämistä koskevan tuomion ja myöhemmän tuomion välillä, koska tällainen muotoilu ei jätä mitään epäilyksiä siitä, että ensin mainittu tuomio on ajallisesti ensimmäinen.

72 Tämän tulkinnan vahvistaa asetuksen johdanto-osan 17 perustelukappale, kun siinä täsmennetään, että palauttamatta jättämistä koskeva tuomio olisi ”voitava korvata myöhemmin sen jäsenvaltion tuomioistuimen tuomiolla, jossa lapsen asuinpaikka oli ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä”.

73 Myös asetuksen 42 artiklan 2 kohdan c alakohdasta, jossa velvoitetaan tuomioistuin ottamaan huomioon vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan mukaisesti annetun päätöksen taustalla olevat perustelut ja todisteet, ilmenee, että tämä tuomioistuin voi antaa ratkaisun vasta sen jälkeen, kun täytäntöön panevassa jäsenvaltiossa on annettu palauttamatta jättämistä koskeva tuomio.

74 Tästä seuraa, että asetuksen 40 artiklan 1 kohdan b alakohta on säännös, jota voidaan soveltaa vain silloin, kun täytäntöön panevassa jäsenvaltiossa on ensin annettu palauttamatta jättämistä koskeva tuomio.

75 Päätelmiä, joita tämän tuomion 58 kohdassa mainituissa huomautuksissa tehdään tästä tulkinnasta, ei kuitenkaan voida hyväksyä.

76 Asetuksen 11 artiklan 3 kohdassa näet edellytetään, että tuomioistuimen, jolle lapsen palauttamispyyntö tehdään, on toimittava pikaisesti, noudattaen nopeimpia käytettävissä olevia kansallisen lainsäädännön menettelyjä. Saman säännöksen toisessa alakohdassa säädetään lisäksi, että tuomioistuimen on, paitsi jos se on poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi mahdotonta, annettava tuomionsa viimeistään kuuden viikon kuluttua siitä, kun pyyntö on toimitettu sille, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän pikaisuusvaatimuksen soveltamista.

77 Asetuksen 11 artiklan 6 kohdassa säädetään tarkemmin, että jos tuomioistuin on antanut tuomion palauttamatta jättämisestä, sen on joko suoraan tai keskusviranomaisensa kautta toimitettava sen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle tai keskusviranomaiselle, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, jäljennös palauttamatta jättämistä koskevasta tuomiosta ja asiaankuuluvista asiakirjoista, erityisesti oikeudessa kuulemista koskevasta pöytäkirjasta. Näiden menettelyjen kiireellisyyden osoittaa myös saman kohdan viimeinen virke, jossa säädetään, että tuomion antaneen tuomioistuimen ”on saatava mainitut asiakirjat yhden kuukauden kuluessa palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamispäivästä”.

78 Näillä säännöksillä ei pyritä yksinomaan varmistamaan sitä, että lapsi palautetaan välittömästi jäsenvaltioon, jossa hänellä oli asuinpaikka välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, vaan niiden avulla annetaan myös tuomion antaneelle tuomioistuimelle mahdollisuus arvioida niitä perusteluja ja todisteita, joiden perusteella palauttamatta jättämistä koskeva tuomio on annettu.

79 Tuomion antaneen tuomioistuimen on erityisesti tutkittava, täyttyvätkö tämän tuomion 67 kohdassa mainitut edellytykset.

80 Koska tämä arviointi kuuluu viime kädessä tuomion antaneelle tuomioistuimelle asetuksen 10 artiklan ja 40 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti, prosessiin liittyvät tapahtumat täytäntöön panevassa jäsenvaltiossa palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamisen jälkeen eivät ole ratkaisevia, ja voidaan katsoa, että niillä ei ole merkitystä asetuksen täytäntöönpanon kannalta.

81 Mikäli näin ei olisi, asetukselta saatettaisiin viedä sen tehokas vaikutus, koska lapsen välitöntä palauttamista koskevan tavoitteen toteutumisen edellytyksenä olisi se, että sen jäsenvaltion, josta lapsi on luvattomasti jätetty palauttamatta, kansallisessa oikeudessa hyväksytyt kaikki oikeussuojamenettelyt on käytetty. Tämä riski on erityisen tärkeää ottaa huomioon siitä syystä, että pienten lasten kannalta biologista aikaa ei voida mitata yleisten perusteiden mukaan, kun otetaan huomioon näiden lasten älyllinen ja psykologinen rakenne ja sen nopea kehittyminen.

82 Vaikka asetuksen tavoitteena ei ole eri jäsenvaltioiden aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden sääntöjen yhdenmukaistaminen, on kuitenkin tärkeää, että näiden kansallisten sääntöjen soveltaminen ei heikennä asetuksen tehokasta vaikutusta (ks. analogisesti tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen osalta asia C-365/88, Hagen, tuomio 15.5.1990, Kok. 1990, s. I-1845, 19 ja 20 kohta; asia C-68/93, Shevill ym., tuomio 7.3.1995, Kok. 1995, s. I-415, 36 kohta ja asia C-159/02, Turner, tuomio 27.4.2004, Kok. 2004, s. I-3565, 29 kohta).

83 Lisättäköön vielä, että tämä asetuksen tulkinta on asetuksen vaatimusten ja tarkoituksen mukainen ja että se on ainoa tulkinta, jolla varmistetaan yhteisön oikeuden tehokkuus.

84 Sitä tukevat lisäksi kaksi seikkaa. Ensimmäinen perustuu asetuksen 11 artiklan 8 kohtaan sisältyvään ilmaisuun ”myöhemmin antama lapsen palauttamista edellyttävä tuomio”, joka ilmaisee ajatuksen siitä, että tuomion antanut tuomioistuin saattaa joutua antamaan, mikäli on annettu tuomio palauttamatta jättämisestä, yhden tai useampia tuomioita saadakseen lapsen palautetuksi, myös tilanteissa, joissa on kyseessä prosessuaalinen tai tosiseikkoihin liittyvä umpikuja. Jälkimmäinen seikka on järjestelmään liittyvä ja perustuu siihen, että toisin kuin kyseisen asetuksen 33–35 artiklassa säädetyssä menettelyssä, joka liittyy tuomioiden täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan hakemukseen, tuomion antanut tuomioistuin voi julistaa asetuksen III luvun 4 jakson (tapaamisoikeus ja lapsen palauttaminen) mukaisesti annetut tuomiot täytäntöönpanokelpoisiksi, eikä tämä riipu mistään muutoksenhakumahdollisuudesta tuomion antaneessa jäsenvaltiossa tai täytäntöön panevassa jäsenvaltiossa.

85 Kun asetuksessa suljetaan pois 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun todistuksen antamista vastaan kaikki muutoksenhakukeinot asetuksen 43 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua oikaisua lukuun ottamatta, sillä pyritään välttämään se, että menettelyn väärinkäyttö voisi heikentää sen säännösten tehoa. Myöskään 68 artiklassa ei mainita muutoksenhakukeinojen joukossa valitusta, joka voitaisiin tehdä asetuksen III luvun 4 jakson mukaisesti annetuista tuomioista.

86 Nämä näkemykset ovat pääasian erityispiirteiden mukaisia.

87 Yhtäältä Liettuan tuomioistuinten antamien tuomioiden järjestys ei näytä olleen asetuksen 42 artiklassa säädetyn prosessiautonomian mukainen, kun ne ovat koskeneet sekä palauttamista koskevaa hakemusta että viimeksi mainitun säännöksen mukaisen todistuksen saaneen tuomion tunnustamatta jättämistä koskevaa hakemusta. Toisaalta tuomioiden lukumäärä ja niiden moninaisuus (kumoamiset, muuttamiset, uudet käsittelyt, lykkäämiset) ovat osoituksena siitä, että vaikka ne on mahdollisesti annettu nopeimpien kansallisten menettelyjen mukaisesti, tähän kulunut aika oli jo todistuksen antamispäivänä ilmeisessä ristiriidassa asetuksen vaatimusten kanssa.

88 On vielä täsmennettävä, että koska minkäänlaisia epäilyksiä ei ole esitetty Amtsgericht Oranienburgin antaman todistuksen aitoudesta ja koska se sisältää kaikki asetuksen 42 artiklassa vaaditut seikat, todistuksen antamista vastaan esitetty vaatimus tai sen tunnustamisen vastustaminen voitiin asetuksen 43 artiklan 2 kohdan mukaisesti vain hylätä, koska pyynnön vastaanottanut tuomioistuin voi ainoastaan todeta todistuksen saaneen tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi.

89 Edellä esitetyn perusteella neljänteen, viidenteen ja kuudenteen kysymykseen on vastattava, että sen jälkeen kun palauttamatta jättämistä koskeva tuomio on annettu ja annettu tiedoksi palauttamista edellyttävän tuomion antaneelle tuomioistuimelle, on asetuksen 42 artiklassa tarkoitetun todistuksen antamisen kannalta merkityksetöntä, onko ensin mainitun tuomion täytäntöönpanoa lykätty, onko tuomiota muutettu, onko se kumottu tai onko se joka tapauksessa jäänyt tulematta lainvoimaiseksi tai onko se korvattu palauttamisesta annetulla tuomiolla, jos lasta ei ole todellisuudessa palautettu. Kun minkäänlaisia epäilyksiä ei ole esitetty kyseisen todistuksen aitoudesta ja se on laadittu sen lomakkeen mukaisesti, jota koskeva malli on asetuksen liitteessä IV, palauttamista edellyttävän tuomion tunnustamisen vastustaminen on kiellettyä, ja pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen tehtävänä on ainoastaan todeta todistuksen saaneen tuomion täytäntöönpanokelpoisuus ja hyväksyä lapsen välitön palauttaminen.

Ensimmäinen kysymys

90 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, voiko asetuksen 21 artiklassa tarkoitettu osapuoli, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, hakea tuomioistuimen antaman tuomion tunnustamatta jättämistä, jos tämän tuomion tunnustamista koskevaa hakemusta ei ole esitetty.

91 Neljänteen, viidenteen ja kuudenteen kysymykseen annettu vastaus merkitsee sitä, että tuomion tunnustamatta jättämistä koskevan hakemuksen esittäminen ei ole mahdollista, jos on annettu lapsen palauttamista edellyttävä tuomio ja sille on annettu todistus asetuksen 11 artiklan 8 kohdan ja 42 artiklan säännösten mukaisesti.

92 Tätä mahdollisuutta ei voida kuitenkaan hylätä yleisesti.

93 Asetuksen 21 artiklan 3 kohdassa näet säädetään, että ”jokainen, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, voi pyytää tämän luvun 2 jaksossa tarkoitetussa menettelyssä vahvistettavaksi, että tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän luvun 4 jakson soveltamista”. Saman kohdan toisessa alakohdassa vahvistetaan tätä tarkoitusta varten alueellista toimivaltaa koskevat säännöt.

94 Ei ole myöskään mahdotonta, että tuomion tunnustamatta jättämistä koskeva hakemus johtaa siihen, että tuomio tunnustetaan jonkin muun asian yhteydessä, missä tapauksessa olisi sovellettava kyseisen 21 artiklan 4 kohtaa.

95 Mahdollisuus esittää tunnustamatta jättämistä koskeva hakemus ilman, että tunnustamista koskevaa hakemusta on esitetty ensin, voi vastata erilaisia tavoitteita, jotka ovat joko aineellisia, esimerkiksi tavoitteet, jotka koskevat lapsen etua tai vakaata ja rauhallista perhe-elämää, tai prosessuaalisia, jolloin on mahdollista ennakoida sellaisten todisteiden esittämistä, jotka eivät olisi ehkä tulevaisuudessa enää käytettävissä.

96 Tunnustamatta jättämistä koskevan hakemuksen yhteydessä on kuitenkin noudatettava asetuksen III luvun 2 jakson mukaista menettelyä, ja siinä voidaan erityisesti noudattaa kansallisia oikeussääntöjä vain siinä tapauksessa, että niillä ei rajoiteta tämän asetuksen ulottuvuutta ja vaikutuksia.

97 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa menettely koskee asetuksen 11 artiklan 8 kohdan ja 40–42 artiklan mukaisen todistuksen saaneita tuomioita, jokainen osapuoli, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, voi hakea tuomion tunnustamatta jättämistä, vaikka tuomion tunnustamista koskevaa hakemusta ei olisi esitetty tätä ennen.

Toinen kysymys

98 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään, siltä varalta, että tuomion tunnustamatta jättämistä koskeva hakemus, jonka on esittänyt henkilö, jonka osalta tämä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen, on tutkittava, vaikka tunnustamista koskevaa hakemusta ei ole esitetty tätä ennen, miten on sovellettava asetuksen 31 artiklan 1 kohtaa, erityisesti lauseen sitä osaa, jonka mukaan ”eikä henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, eikä lapsi voi menettelyn tässä vaiheessa esittää huomautuksia hakemuksen johdosta”.

99 Tämän tuomion 91 kohdassa esitetty varaus pätee myös tämän kysymyksen osalta.

100 Tällä varauksella on todettava, että mikäli tuomion tunnustamatta jättämistä koskeva hakemus esitetään, vaikka tämän tuomion tunnustamista koskevaa hakemusta ei ole esitetty, asetuksen 31 artiklan 1 kohtaa on tulkittava tämän asetuksen III luvun 2 jakson erityisen rakenteen kannalta. Tästä syystä tätä säännöstä ei pidä soveltaa.

101 Asetuksen 31 artikla koskee näet täytäntöönpanokelpoisuuden julistamista. Siinä säädetään, että tässä tapauksessa osapuoli, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, ei voi esittää huomautuksia hakemuksen johdosta. Tällainen menettely on ymmärrettävä siltä kannalta, että koska se on täytäntöönpanomenettely ja yksipuolinen menettely, kyseisen osapuolen huomautusten huomioon ottaminen tekisi menettelystä deklaratorisen ja kontradiktorisen, mikä olisi ristiriidassa itse menettelyn logiikan kanssa, jonka mukaan puolustautumisoikeudet taataan asetuksen 33 artiklassa säädetyllä muutoksenhaulla.

102 Mikäli esitetään tunnustamatta jättämistä koskeva hakemus, tilanne on erilainen.

103 Tämän eron taustalla on se, että hakemuksen esittäjä on tässä tilanteessa se henkilö, jota vastaan täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva hakemus olisi voitu esittää.

104 Koska tämän tuomion 101 kohdassa mainitut vaatimukset eivät ole enää perusteltuja, osapuolelta, jota vastaan tunnustamatta jättämistä koskeva hakemus esitetään, ei voida evätä mahdollisuutta huomautusten esittämiseen.

105 Kaikilla muilla ratkaisuilla rajoitettaisiin hakijan vaatimuksen tehoa, koska tunnustamatta jättämistä koskevan menettelyn tavoitteena on kielteinen arviointi, joka jo luonnostaan edellyttää kontradiktorisuutta.

106 Tästä seuraa, että kuten komissio esittää, tunnustamista hakeva vastaaja saa esittää huomautuksia.

107 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että siltä osin kuin asetuksen 31 artiklan 1 kohdassa säädetään, että henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, tai lapsi ei voi menettelyn tässä vaiheessa esittää huomautuksia hakemuksen johdosta, tätä säännöstä ei voida soveltaa tuomion tunnustamatta jättämistä koskevaan menettelyyn, joka on pantu vireille ilman, että tämän saman tuomion osalta on ensiksi esitetty tunnustamista koskevaa hakemusta. Tällaisessa tilanteessa tunnustamista hakeva vastaaja voi esittää huomautuksia.

Kolmas kysymys

108 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään, onko kansallisen tuomioistuimen, jossa vanhempainvastuunkantaja on hakenut tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen sellaisen tuomion tunnustamatta jättämistä, jossa edellytetään lapsen palauttamista tuomion antaneeseen

jäsenvaltioon ja josta on annettu asetuksen 42 artiklassa tarkoitettu todistus, tutkittava kyseinen hakemus asetuksen III luvun 1 ja 2 jakson säännösten nojalla, kuten kyseisen asetuksen 40 artiklan 2 kohdassa säädetään.

109 Kuten edellä oleviin kysymyksiin annetuista vastauksista ilmenee, tuomion tunnustamatta jättämistä koskevaa hakemusta ei hyväksytä, mikäli asetuksen 42 artiklassa tarkoitettu todistus on annettu. Tällaisessa tilanteessa tuomio, jolle on annettu todistus, on täytäntöönpanokelpoinen, koska sen tunnustamista ei voida vastustaa.

110 Kolmanteen kysymykseen ei siis ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

111 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Sen jälkeen kun palauttamatta jättämistä koskeva tuomio on annettu ja annettu tiedoksi tuomion antaneelle tuomioistuimelle, on tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 42 artiklassa tarkoitetun todistuksen antamisen kannalta merkityksetöntä, onko ensin mainitun tuomion täytäntöönpanoa lykätty, onko

tuomiota muutettu, onko se kumottu tai onko se joka tapauksessa jäänyt tulematta lainvoimaiseksi tai onko se korvattu palauttamisesta annetulla tuomiolla, jos lasta ei ole todellisuudessa palautettu. Kun minkäänlaisia epäilyksiä ei ole esitetty kyseisen todistuksen aitoudesta ja se on laadittu sen lomakkeen mukaisesti, jota koskeva malli on asetuksen liitteessä IV, palauttamista edellyttävän tuomion tunnustamisen vastustaminen on kiellettyä, ja pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen tehtävänä on ainoastaan todeta todistuksen saaneen tuomion täytäntöönpanokelpoisuus ja hyväksyä lapsen välitön palauttaminen.

2) **Lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa menettely koskee asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 8 kohdan ja 40–42 artiklan mukaisen todistuksen saaneita tuomioita, jokainen osapuoli, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, voi hakea tuomion tunnustamatta jättämistä, vaikka tuomion tunnustamista koskevaa hakemusta ei olisi esitetty tätä ennen.**

3) **Siltä osin kuin asetuksen N:o 2201/2003 31 artiklan 1 kohdassa säädetään, että henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, tai lapsi ei voi menettelyn tässä vaiheessa esittää huomautuksia hakemuksen johdosta, tätä säännöstä ei voida soveltaa tuomion tunnustamatta jättämistä koskevaan menettelyyn, joka on pantu vireille ilman, että tämän saman tuomion osalta on ensiksi esitetty tunnustamista koskevaa hakemusta. Tällaisessa tilanteessa tunnustamista hakeva vastaaja voi esittää huomautuksia.**

Allekirjoitukset